

Curriculumaren ikuspegi berritzailetatik, euskal kulturaz eta euskaraz haziz

Andoni Salamero Alberdi

GUK GEUK, EUSKAL KULTURAREN ETA EUSKARAREN BAITAKO BIDAIDEOK, GURE MIKROKOSMOS HORRETAN, ELKARRI ESKERRAK ETA INDARRA EMATEN EZ BADIZKIOGU, ZEINEK EGINGO DU BADA?

Hizkuntza Batzordearen bilera batean, honako sentsazio edo ideia hau bururatu zitzaigun: guk, orain arte, euskararen bidea egin dugu, bai, baina ezinbesteko bidaideak izan ditugu beti gure alboan; ez al dute horiek ere, gure aldetik, halako aitortza edota ezagutza publikoa merezi, euskararen eta euskal kulturaren alde egin duten eta egiten duten lanagatik? Izan ere, guk geuk gure mikrokosmos horretan elkarrizkerrak eta indarra ematen ez badizkiogu, zeinek egingo du? Orduan, ekitaldi bat antolatu behar genuela pentsatu eta erabaki genuen. Zer-nolakoa, ordea? Nork antolatua? ...

Ikuspegia eta ezaugarriak

Luze hitz egin eta eztabaidatu ostean, hasierako ikuspegia zehaztu genuen, marko orokor gisa irizpide estetiko, pedagogiko eta soziolinguistikoak erabiliz.

Funtsean, ezaugarri hauek izan zitzaizkion nahi genuen:

- Dinamikoa.
- Harridura sortzen duena, originala.
- Euskara kulturako beste esparru batzuekin lotzen duena (ingurumena, musika, literatura, antzeztea, kirola, bertsoak, zinema, umorea, marrazketa, artea ...).
- Prestakuntzan edota garapenean hezkuntza-komunitateko kide guztiek parte hartzeko modukoa: Hizkuntza Normalkuntza Batzordea, ikasleak, familiak, irakasleak, herriko eragileak, herritik kanpoko eragi-leak...
- Giro ez-akademikoan elkarrekin biltzea, komunikatzea eta jendarteko elkarreragina ahalbidetuko zuena.
- Emaizak emaitza, egindako lana eta ibilbidea baten norbaiti eta norbaitzuei -aitortzea eta errekonozitzea.

Ekina

Ekiteko ordua heldu zenean, galdera hau sortu zenean: nork bideratu du dena?

Andoniren erantzuna, berriz, hauxe izan zen: gaitasunen arabera curriculumarekin eta euskarakoarekin bikain lotzen denez, egokia izan zitekeen Batxilergoko 2. mailako ikasleei proposatzea, proiektu gisa lantzeko; hortaz, haiek ardura zitezkeen antolakuntzaren egituraz, antolakuntzaz, garapenez eta ebaluazioaz, alderdi guztiguztietatik begiratuta. Laguntza eskatzen zigutenerako, prest egon behar genuen gainerakook. Ekimena aurkeztu zuen Andonik, eta haiek onartu egin zuten. Euskarako irakasleak koordinatuko zuen dena.

Otsailaren 8an, Oñatiko Santa Ana Antzokian lehenengo, eta Pago Uso elkartearen gero, beraien jardunaren emaitzaz gozatu ahal izan zuten, Oñatiko eta kanpoko herritarren aurrean. Hiru hilabetearen proiektu hura lantzen jardun zuten, eta, mahai-ingurua baino areago, sormenean eta lankidetzan burutu zuten. Mahai-inguruan, protagonistak ikasleak eta Euskal Herrian euskaraz kultura lanetan eragile diren hiru pertsona izan ziren: Jon Maia bertsolaria, Gatibu taldeko ahotsa, Alex Sardui, eta Peio Ospital,

Pantxoa eta Peio bikote famatuko kidea.

Mahai-ingurua prestatzeko prozesua gauzatzeko, ikasleak lantaldetan antolatuta ziren; bakoitzak bere ardurak hartu zituen horrela, baina talde guztien arteko koordinazioa bermatu egin zen. Honakook izan ziren lan-talde desberdinak:

1. Protokolo-taldea: gonbidatuengana jo, harrera egin, haiekin egon, zer behar zuten galdetu, aurkezpenak egin, ekitaldi osteko mokadu edo otamenaz arduratu, protokolo arauak aztertu ...
2. Komunikabide-taldea: komunikabideei, hots, egunkari, aldizkari, irrati zein telebistari, ikuskizunaren berri eman, prentsaurrekoa egin, zer, nola, nori esan kontuan hartuta...
3. Multimedia-taldea: prozesua gauzatzen zen heinean, ikaskideen lan-prozesuaren inguruko argazkiak eta irudiak hartu, ekitaldian atera beharreko irudiak atera...
4. Aurkezpen-taldea: hiru mahaikide, hiru aurkezle, eta musika edota bideoa jarriko zuen laugarren ikaskide bat, soinu-teknikariarekin lanean. Gaia mamitu, gidoia landu, prestatu, galderak egin, mahai-ingurua gidatu, bideoak eta irudiak hautatu, parte-hartzaileen jarduna koordinatu...
5. Finantziario-taldea: ekitaldia aurrera eramateko, enpresa zein erakundeekin harremanetan jartzeko bidea urratu, gutunak bidaliz, telefonoz harremanetan jarriz, bilerak adostuz, gauzatuz...
6. Sormen artistikoko taldea: mahai-ingurua eta sariak emateko ekitaldia egoki garatzeko oholtza atondu, ukitu bereziekin jantzi, bestelako ekarpenak egin (galderak era originalean egin, ezusteko bitxiak sortu...), eta abar.

Galdera-sorta bat edota hausnartzeko gai-sorta bat atondu zuten, batez ere, ardatz honen inguruan: euskara sustatzeko garaian, badirudi larregi tematu garela eskolan (arlotan akademikoan), skholè edo aisialdia -ahaztuta agian, eta, apika, eskolaren eta skholè edo aisialdi horren arteko elkarreraginean egon liteke gakoa. Hauek izan ziren galdera-ildoak:

- Erabilera-maila.
- Kalitatea (egokitasuna + zuzentasuna).
- Euskalkia eta batua (harremana, tentsioa).
  - Hiru horiek nola uztartzen dituzten, zer erabaki hartu duten, zergatik eta zertarako.
  - Desberdin jokatu beharko genukeen adinaren arabera.
  - Haien ustez, zeri eman beharko geniokeen lehentasuna eskolan.
- Zergatik eta noiz erabaki euskaraz aritzea (bizitza-lanbidea)?
- Berariazkoa eta kontzientea izan zen euskaraz aritzeko erabakia? Hau da, euskara sustatzea helburu zenuten, bere horretan?
- Estres linguistikorik sentitu duzue? Bideo txikia.
- Zein da zuen erdara nagusia? Zer sentimendu duzue harekiko, zer bizi-esperientziarekin lotzen duzue? Hizkuntzen ekologiak zer?
- Gure inguruan, bi kodeak nahasten omen dira (“euskañola”); zer iruditzen zaizue hori gertatzea? Eragin hori sistematikoki gertatzea izan daiteke arazorik handiena, hau da, euskararen berezko baliabideak ez erabiltzea?
- “Euskañola” saihestu behar dugu? Ez da gauza bera Oñatin bizi den euskalduna edo Barakaldokoa.
- Euskañola (“aber zer gertatzen zaigun”), euskalglisha (“neska horrekin feeling ona dut”): gainbehera doan euskara kaskar baten aurrean gaudela iruditzen zaizue?
- Iparraldean bada antzeko ezer?
- Euskararen aurrean bolaluma gorri gehiegi erabili izan da, zuen ustez?

- Gerta daiteke norbaitzuek boteredunen euskaratzat hartzea euskara batua. Gazteek beren hizkuntza erabili nahi dutela iruditzen zaizue, alegia, hain akademikoa ez den hori?
- Nola indartu genezake sozialki euskara? Gai horretaz mintzatu behar dugula iruditzen zaizue? Jendea animatu behar dugu?
- “Aditza gaizki erabiltzen duzu”, “Deklinabidea ez duzu ondo erabiltzen" eta horrelako esaldiez zer iritzi duzue?
- Nahiz eskolan euskaraz ikasi, gazteen % 52ren ama hizkuntza euskara ez bada, zer bide edo estrategia erabili ahalko genuke, haiengan euskararekiko atxikimendu bizia sortzeko?
- Garbizalekeriak hizkuntza heriotzara eraman dezake?
- Eta nola jokatu behar genuke etorkinekin? Esperientziarik?

Gero, saioaren garapenean aurreikusi gabeko beste adar asko sortu ziren, jakina, eta halako diskurtso oso bat harilkatu zen.

Lantalde bakoitzak beren jardunari buruzko txostena prestatu behar izan du, eta, jardun horretan, zenbait aldi bereizi dira; lehenengoa, ekitaldi aurrekoa, alegia, nagusiki urtarrilean egindako lanari dagokio: ikasleek gogoan izan dituzte otsaileko ekintza gauzatu ahal izateko beren lantaldeetan aurreikusi dituzten behar guztiak; bigarrenean, ekitaldiaren egunean, ikasleek ikasitakoa eta aurrez egituratutakoa in situ probatu eta entseatu dute. Hirugarren aldian, ekitaldia amaitu ondorengoan, talde bakoitzak ondorioak atera ditu bere txostenean, eta ekitaldiaren eta prozesuaren inguruko hausnarketa egin du.

Ikasleek, eskolan IKTen esparruko kolaborazio-tresnak erabiliz (Google Apps, eta abar), unean uneko arazoei aurre egin diete, batzuetan, ezagutzen ez zuten eremu batean esku-hutsik hasiz baina beren taldeko ikaskideekin, beste taldeetako ikasleekin zein irakaslearekin arazoaren inguruan mintzatuz, elkarlanean proiektu bateratu bat nola bidera zitekeen pentsatuz, arazoak ebatziz... Eskolan aurrez aurre aritzeko aukerarik ez zegoenean, eskolaz kanpo ikaskideen artean edo ikasleen eta irakasleen artean lanean aurrera egiteko aukera eman dute tresna horiek, besteak beste: behatzea, jarraipena egitea, doitzea... Eta alderdirik ahulenak sendotzeko parada bermatu die horrek.

Era berean, ikasleez eta irakasleaz gain, Elkar Hezi ikastetxeko Hizkuntza Normalkuntza Batzordeko taldeak ekarpen zuzenik ere egin du: irakaslearen eta batzordeko kideen artean, euskararen inguruko ekimen hau aurrera eramateko bilerak egin dira, zer behar izan daitezkeen ikusiz eta, beren babesa eskaintzeaz gain, hainbat lanetan lagunduz. Aurrekoaz gain, ezinbestekoa izan zen Lehen Hezkuntzako ikasleen partaidetza; -izan ere, musikako irakaslearen gidaritzapean, ekitaldian kantatzeko abestiak prestatu zituzten, eta, unea iritsi zenean, haiek gonbidatuta bertara joan ziren guztiei eskaini zitzaizkien.

Ekitaldian ikusle eta entzule gisa parte hartzeaz gain, zenbait gurasok eta irakaslek bilkura eta ekitaldi osteko mokadua prestatu zuten, talde arduradunaren esanetara, eta jatorduan zehar trikitixa jo zuten ikasleen ardura ere hartu zuten.

Omendu eta sarituak alde batera utzita eta kanpoko eragileei dagokienez, azpimarratzekoa da Aiora Zulaika Pirritx-ek izan zuen parte-hartzea ere, bertaraterik izan ez bazuen ere, bideo txiki bezain zoragarri bat grabatu eta bidali baitzigun; horrez gain, Zuhaitzaren Soinua Kolektiboa izeneko talde urretxuarra ere nabarmendu behar da, txalaparta saio hunkigarria eskaini baitzigun -ekitaldia hasi baino lehen.

Bukaeran, “Euskeria ixuketan” sariak (Oñatiko euskalkian, euskara pizten, biziberritzen, esan nahi du) banatu zitzaizkien Oñatin zein beste herrietan euskararen alde suspertze- eta bultzatze-lanetan diharduten talde zein pertsoneri, eta horiei guztiei esker ona agertzeko ere balio izan zuen ekitaldiak. Hauek nabarmendu ziren bertan: Oñatiko

Bedita Larrakoetxea Euskaltegia, Juanito Zelaia Upain (Oñatiko euskara eta euskal kulturaren sustatzailea), Marokotik etorri eta oñatiar bihurtu den Michichou sendia, Senpereko Hatsa elkarteko Auxtin Zamora, Oñatiko Natur Eskola, Peio Ospital, Jon Maia, Alex Sardui, Ruper Ordorika (ez zen ekitaldian izan, grabazio-lanetan Azkaraten zegoelako), Gerardo Elortza (Oñatiko euskaltzale sutsu eta konprometitua), eta Josune Alberdi (Deba bailarako Berritzeguneko Euskara Teknikaria).

Pedagogia

Alderdi pedagogikotik aztertuta, agerikoa da ikasteko eta irakasteko metodologia aktiboak erabili direla etengabe; horrek aukera eman du, ia salbuespenik gabe, curriculumean zehaztutako oinarritzko gaitasun guztiak unereren batean lantzeko. Berdintsu, H. Gardnerren adimenei dagokienez: ohiko matematika/logo zentrismokeriaz harago, gainerako adimen guztiak erabili behar izan dira proiektuan (Norberaren gorputza menperatzeko adimena edo adimen kinesikoa, Pertsonen arteko harremanetarako adimena, Giza hizkuntzetarako adimena, Adimen logiko-matematikoa, Norberaren burua ezagutzeko eta kudeatzeko adimena, Espazioa ikusteko adimena, Musikarako adimena, eta, landare bizien edertasuna gogoetsiz eta oholtza apaintzeko erabiliz, baita Naturarekiko adimena ere); horrela, zenbait ikasleri aukera eman zaie beraien bestelako dohain, gustu eta gaitasun ezkutuak aurkitzeko eta gozatzeko.

Olerkia: ‘EUSKERIA IXUKETAN’

Askok badakite euskara dakitela.

Askok badakite euskara jakiteagatik jakitun direla.

Askok badakite dakitena dakitelako, jakinbide direla ezjakinentzako.

Askok badakite jakin-minduen jakin-nahia aiseago dela asetzen hizkuntza mintzatuz,
euskara dantzatuz.

Askok badakite sortzez, maitatzeko eman zaiena ukatuz,
haien burua dutela urkatzen.

Askok badakite gaur ez bada etzi, etzi ez bada etzidamu,
haien euskarak mintzatu ezean,
ezerezean dituela utziko.

Askok badakite,
badakite hori guztia,
horregatik, lanari ekinez, haiek dagite dakitena:

euskara hitz egin,
euskara elekatu,
euskaraz elikatu,
euskaraz zaletu,
euskaraz ase,
euskal hitzez,
euskal elez
egin ohi duten legez:
euskaltzaleek.